

W. małopolskie 6

KRAKÓW
BORIS PASZCZI

935

193/76

Nr. inw. 935 dep.
BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespo. Pałac. Ogród.
Muzeum Narodowego w Warszawie
ul. Szwależerów Nr 9, tel. 29-67-78

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwależerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr inw. 935

KATALOG ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELONYCH
MIASTA KRAKOWA

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
Wydział Architektury
Instytut Urbanistyki i Planowania Przestrzennego
Kraków, ul. Warszawska 24

BOREK FAŁĘCKI

Opracowano w Zakładzie Architektury
Krajobrazu

Kierownik: doc.dr hab. J. Bogdanowski

Opracowała: mgr Wanda Genga *Wg*

DYREKTOR INSTYTUTU

[Signature]
Prof. Witold Cęchowski

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

KRAKÓW 1976

NW 935

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U			
1	Adres :	miejscowość: Zawila, ulica nr posesji/ - gmina - powiat - województwo -	
2	Nazwa parku :	aktualna - dawna -	
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania :		
4	Czas powstania :	początek IX w.	
5	Położenie parku :	4 km na południe od centrum Krakowa	
6	Powierzchnia parku :	ogółem na - 7 ha	w tym wód w ha - 0,08 ha
		czy są na niej budynki i jakie - stare: dom mieszkalny, bud. gospodarcze, szklarnie nowe: pawilon admin., szklarnie	
7	Użytkownik parku :	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Zbożowych	
8	Czy jest w rejestrze :	data i nr rejestru -	
9	Istniejące dokumentacje /data i autor/ :	pomiar sytuacyjno wysokościowy -	
		inwentaryzacja zieleni -	
		studium historyczne -	
		założenia techniczno ekonomiczne -	
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy - projekty branżowe sieni zewnętrznej 1964	
10	Przeprowadzone dotychczas remonty :	adaptacja części gospodarczej, remonty budynków, częściowa zmiana układu	

Miasto Kraków

zespół podworski

Część miasta wchodząca w dzielnicę Podgórze usytuowana w kierunku południowo-zachodnim od centrum po obu stronach szosy zakopiańskiej. Obiekt usytuowany na szczycie wzniesienia spływającego w stronę północną ku Wildze i centrum Krakowa, w terenie prawie płaskim lekko nachylonym w stronę południową, wschodnią i zachodnią.

Użytkownikiem obiektu jest Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Zbożowych podległy Ministerstwu Rolnictwa.

Założenie składa się z:

- dworku - willi /sprzed r. 1914/
- zespołu budynków gospodarczych
- parku o pow. 2,5 ha
- terenów gospodarczych i d. sadów, ob. upraw doświadczalnych.

I. Dane historyczne

- 1382 Połowę wsi Borek nabywa Kapituła Krakowska od Ottona syna Piotra z Gniewoszyna, drugą w r.1389 od Mszczuja z Imbramowic /s/
- 1389 Mszczuj z Imbramowic sprzedaje część wsi Borek Nawojowi z Tęczyna prepozytorowi skalbmierskiemu /s/
- poł.XV w. Wieś Kapituły Krakowskiej należąca do parafii

św. Jakuba na Kazimierzu ma 6 łąnów kmiecych, młyn na Wildze, karczmę. Wieś otaczają lasy dębowe i sosnowe /s/

1880 Wieś ma 585 morgów ziemi ornej, 64 dymów, 414 mieszkańców, gleba żytia, dosyć urodzajna /s/

pocz.XX w. Prawdopodobnie zbudowano obecny dwór i założono park

do 1945 Właścicielem był prof. Ziobrowski

1957 Obiekt obejmuje Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Zbożowych, Oddział w Krakowie

1968 Zrealizowano projekt częściowej przebudowy części gospodarczej inż. Renke.

II. Opis stanu obecnego

Założenie usytuowane jest na szczycie wzniesienia, na terenie prawie płaskim, bardzo łagodnie spływającym w stronę południową, na skrzyżowaniu dróg: szosy zakopiańskiej i drogi biegnącej w stronę Kobierzyna i Skawiny. Narys prawie regularnego trójkąta. Obecny wjazd od strony ul. Zawilej. Teren w całości ogrodzony.

1. Układ kompozycyjny

Układ kompozycyjny w znacznej mierze zachowany. Kompozycja czytelna poza przekształconą partią wjazdową oraz ~~zatarciem~~ ^{zatarciem} ~~łożeniem~~ przez samosiewy wewnętrznej kompozycji grup zieleni.

Założenie dzieli się na części prawie równe powierzchniowo, powiązane zależnością geometryczną. Są to: część

ściśle parkowa, część gospodarcza z zabudowaniami, która uległa częściowemu przekształceniu oraz trójkątny klin upraw.

Ośrodek kompozycji założenia stanowi oś kompozycyjna wyprowadzona z układu geometrycznego związanego z parkiem i budynkiem mieszkalnym. Park wraz z "dworkiem" stanowi zwartą, samodzielną kompozycję dawaną osią podłużną budynku do osi założenia, jako całości. Zasadą kompozycji jest symetryczne rozmieszczenie wnętrz ogrodowych w stosunku do osi budynku /I,II,III,IVa,VII/ oraz do formy działki /VI, VII oraz Va,VI/ powiązanych geometryczną zależnością usytuowania akcentów kompozycyjnych /samotniki i grupy komponowane zieleni/. Na układ zieleni nakłada się tylko częściowo czytelny układ ścieżek, uzupełniający geometryczny, wyznaczony układem wnętrz i obwodnicowy, zgodny z zarysem działki, układ kompozycji.

Duże znaczenie w tym układzie miała, obecnie częściowo zatarta /po zmianie wjazdu/ aleja wjazdowa z narożnika północno-wschodniego parku oraz odpowiadająca jej /przed przebudową wjazdu/ krótka ścieżka usytuowana symetrycznie w stosunku do osi "dworku". Jej skrzyżowanie z osią obecnego wjazdu wiąże części ściśle parkową z częścią gospodarczą /VIII,IX/, której nieco zdewastowane wnętrze /VIII/ tworzy zieloną "kurtynę" od strony ulicy.

Układ kompozycyjny części gospodarczej /IX/ niezbyt czytelny wskutek prac adaptacyjnych i wprowadzenia nowych kubatur. Szczególnie w aneksach wnętrza IX /c,d/ wyczuwa się duże ubytki zieleni zamykającej od strony tej wnętrza IVa.

Część X nie zmieniała zarysu w stosunku do stanu pierwotnego, jedynie zmienił się charakter jej pokrycia i działka sadownicza przekształciła się w uprawy niskie. Duże fragmenty szpaleru wzdłuż drogi wskazują na istniejące dawniej pełne zamknięcie wnętrza od tej strony.

2. Opis elementów

Oznaczenie wnętrza	Rodzaj stan	Narys	Parter	Ściany	Grupy klomby samotniki
I	salon nieco zatarty	podkowiasty nieregularny	trawnik kwietnik	budynek drzewa	samotnik /klon/
II	salon czytelny	zbliżony do czworoboku	kwietnik trawnik uprawy	budynek drzewa	samotniki /tulipanowiec, lipa grupa /choina kanadyjska/
III	gabinet czytelny	prostokątny wydłużony	trawnik uprawy	budynek drzewa	samotniki /klon, tulipanowiec/
IVa	zajazd	trójkątny	trawnik droga wjazdowa	budynek drzewa otwarte ku zach.	samotniki /lipy, jawor/
V	polana	nieregularny	trawnik	drzewa	-
a	korytarzowe	wydłużone nieregularne	d. aleja wjazdowa	drzewa	-
VIa	polanka	czworoboczny	uprawy	drzewa	-
b	"	wydłużone nieregularne	trawnik ścieżka	drzewa	-

cd tabl.

VII	polanka	podkowia- ste	uprawy	otwarte w kierunku zach.	grupa drzew /3/
VIII	d.ogród	nieregu- larny	uprawy łąka	budynek drzewa krzewy	samotnik /wierzba jesion/
IXa	d.dziedzi- niec go- spodarczy	wydłużo- ne	trawnik drogi	budynki szpaler drzew od po- łudn. otwarte	szpaler /1/ /jesiony
b	d.ogród	nieregu- larne	trawnik uprawy	budynki zieleni park	szpaler /1/
X	d.sad d.ogród	trójkątne wydłużone	uprawy	drzewa budynki sad od połud- nia pół- otwarte	staw 2 wierz- by

Dwór - willa murowany, parterowy, zbudowany przypusz-
czalnie przed 1914 r.

Założenie nie posiada bezpośrednich powiązań kompozy-
cyjnych ani z otaczającym krajobrazem. Niemniej z racji swe-
go usytuowania jako jeden z nielicznych zespołów zieleni
kompleksowej w tej części miasta spełnia ważną rolę tak pod
względem przyrodniczym, jak i estetycznym.

3. Drzewostan

Zgodny z siedliskiem, zróżnicowany gatunkowo wprowadze-
niem egzotów. Trzon kompozycji parkowej stanowią lipy, klony,
kasztanowce i akacje, także jesiony i wierzby, rzadziej ja-
wor, dąb i grab. Pojedyncze egzoty stanowią: tulipanowce

/2 egz./, z iglaków choina kanadyjska, tuje. Samotniki stanowią: wspomniane już tulipanowce, lipy i klony, w części gospodarczo-ogrodniczej wierzby oraz jesiony /także w szpalerze/.

Miąśsz drzewostanu parkowego stanowią obecnie młode zarośla: klon, leszczyna, dereń, akacja.

Krzewy: dobrze utrzymane żywopłoty, strzyżone z ligustru.

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena

kompozycji

Założenie ^{fazowe} jednokowe, typowy układ modernistyczny w wersji związanej ze stylem dworkowo-willowym lat dwudziestych, pomimo bezsprzecznie wcześniejszego pochodzenia budynku.

Układ nawiązuje do stylu klasycznego z układem salonów na osi budynku, z rozbiegającymi się osiami, wychodzącymi z narożników budynku, zaznaczonymi układem ścieżek i zieleni /obecnie nieczynna aleja wjazdowa/.

Układ samotników i komponowanych grup zieleni nieco zatarty przez duży podrost samosiewów. Założenie czytelne, w przeważającej części dobrze zachowane, stanowi w swym rodzaju obiekt dużej klasy.

IV. Wytyczne konserwatorskie

1. Ocena stanu zachowania obiektu

Stan zachowania obiektu pod kątem kompozycji w zasadzie dobry, poza zmianą układu w części zachodniej. Zaznacza się brak właściwej pielęgnacji zieleni parkowej, zagłuszenie

kompozycji przez samosiewy, zaniedbanie trawników /wprowadzenie upraw w salony ogrodowe/.

2. Zagrożenia

Zatarcie kompozycji parku przez brak właściwej pielęgnacji. Zmiany lub zatarcie istniejącego układu kompozycyjnego założenia jako całości przez przypuszczalną dalszą działalność inwestycyjną obecnego użytkownika.

3. Wytyczne

a/ badawcze

- z uwagi na wartość obiektu należy:
- wykonać pełną inwentaryzację zieleni parkowej oraz pomiar sytuacyjny drzewostanu,
- wykonać studium kompozycyjne parku,
- opracować szczegółowe wytyczne konserwatorskie oraz projekt konserwatorski rekonstrukcji parku.

b/ ochrony

- objąć pełną ochroną park, częściowo, założenie jako całość,
- ustalić zakres i strefę koniecznych inwestycji,
- usunąć samosiewy oraz przeprowadzić konserwację drzewostanu,
- rekultywować trawniki w miejscu upraw

c/ konserwacja i adaptacja

- uczytelnić układ kompozycyjny zieleni na podstawie wykonanego studium

- zrekonstruować zatarte elementy układu,
- dokonać rekompozycji partii wjazdowej,
- pozostawić pod opieką obecnego użytkownika.

Opracowała

Wanda Genga

wg stanu na r. 1976

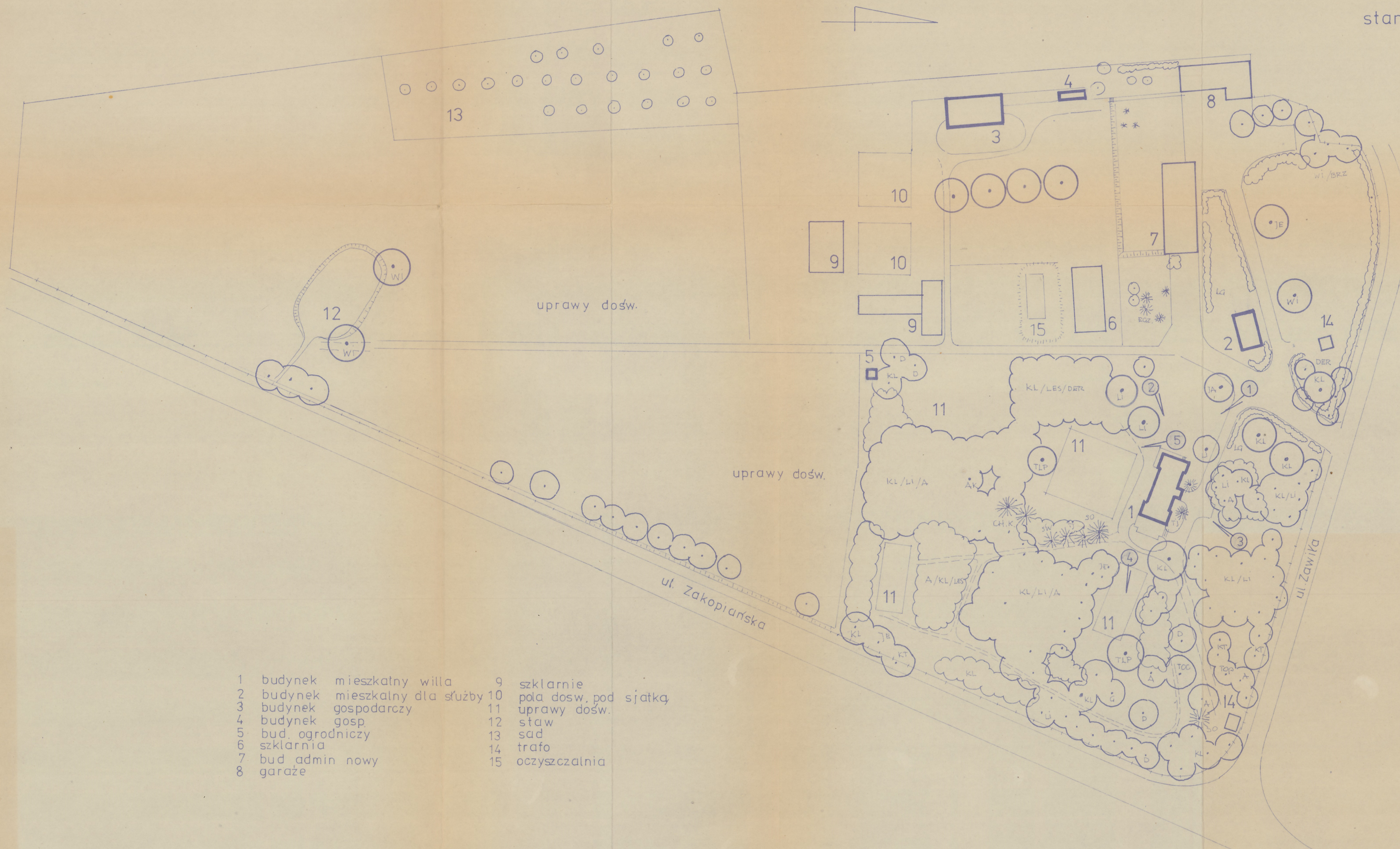
Zróżdła danych historycznych

1. Rozwój przestrzenny Krakowa pod red. Dąbrowskiego /D/.
2. Karol Estreicher, Przewodnik dla zwiedzających miasto i jego okolice. Kraków 1934 /Es/.
3. Mirosław Francic, Kalendarz dziejów Krakowa, Kraków 1964 /Er/.
4. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego /S/. /T.I,IX, Supl./
5. Ustna tradycja, informacja miejscowa /tr/.

BOREK FAŁĘCKI

PARK PODWORSKI

stan obecny

1 budynek mieszkalny willa	9 szklarnie
2 budynek mieszkalny dla służby	10 pola dosw. pod sjątką
3 budynek gospodarczy	11 uprawy dosw.
4 budynek gosp.	12 staw
5 bud. ogrodniczy	13 sad
6 szklarnia	14 trafo
7 bud admin nowy	15 oczyszczalnia
8 garaże	

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwolężerów 9, tel. 628 48 41 w. 130
N 11 11111 - 935

~1:1000

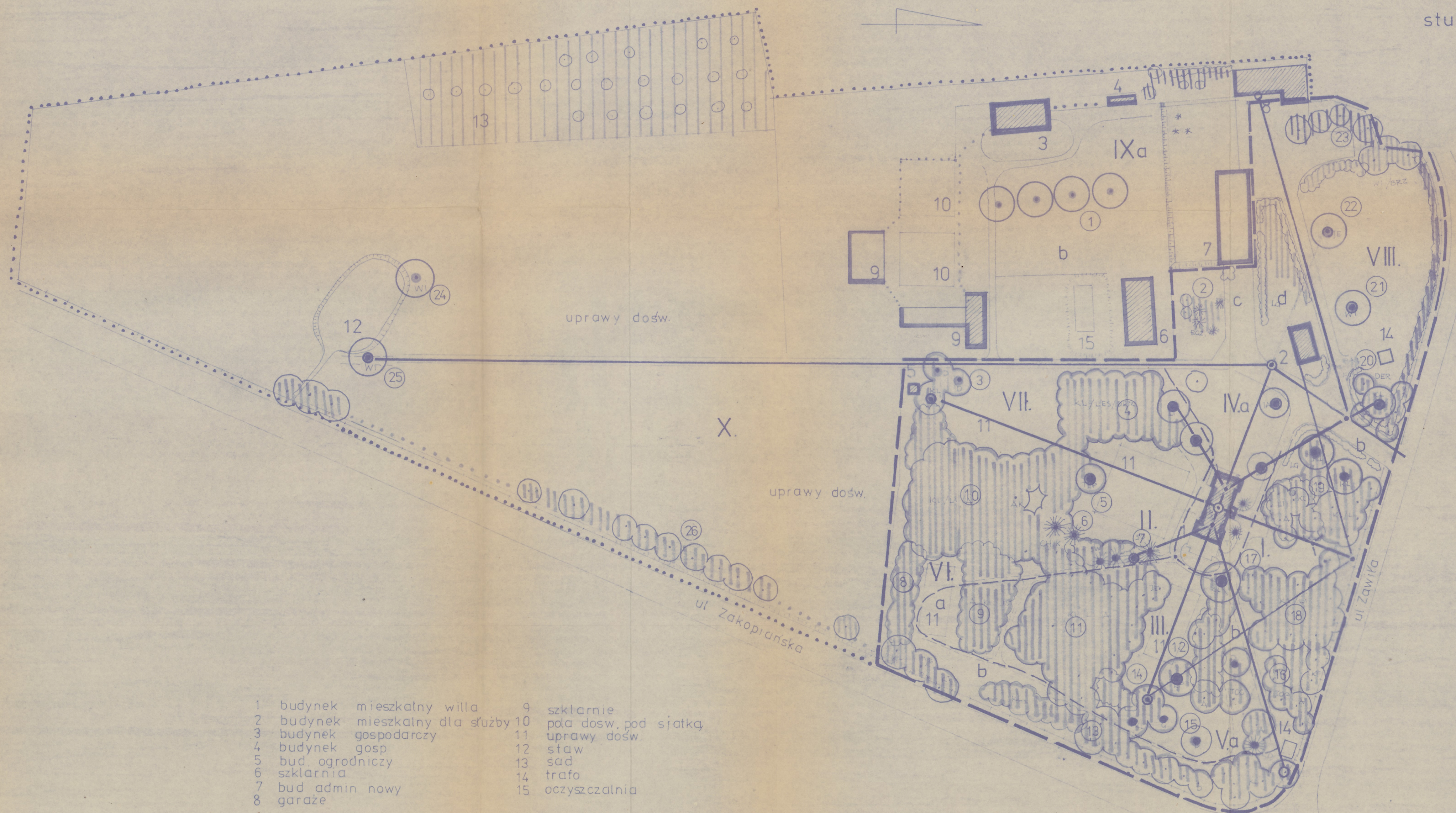
0 ~50 ~100

oprac:
W. Genga

1976

BOREK FAŁECKI
park podworski

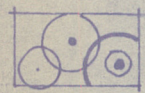
studium i strefy ochrony

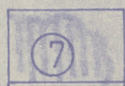
~1:1000 0 ~50 ~100

LEGENDA

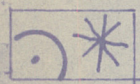
1. zielen

drzewa małe, średnie i duże

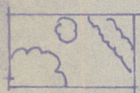
zespoły drzew tworzących ściany

liściaste i iglaste

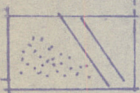
ściana tworząca szpaler nadwieszony przy ścieżce

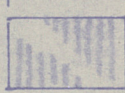
krzewy w grupach pojed. i w żywopł. (fence)

samotnik, grupa, smuga

ścieżki, kwietniki

podział litych zadrzewień na zespoły komp.

2. podstawowe oznaczenia drzew

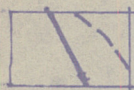
A Robinia
Ab R. Biłk
BRZ BRZOZA
BU BUK
BZ BEZ
Ci CiS
D DAB
G GRAB
Gk GŁOG

JA Jawor
JAB Jabłok
JAR Jarzębina
JE Jesion
JEZ J. zwisy
KT Kasztanow.
KL Klon
LES Leszczyna
Li Lipa

Lis lipa szer.
MO modrzew
Ocz orzechcz.
OL Olcha
OW D. Owoc.
PL Platan
Ró Róza
SO Sosna
SOC s. czarna

SU sumak
Sw Świerk
TOB Topola biała
TOC T. czarna
TOW T. włoska
Tu Tuja
Wi wierzba
WIP w. płacząca
WZ Wiąz

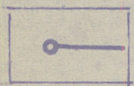
2. kompozycja

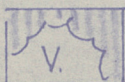
osie i ciągi komp.

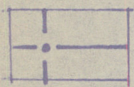
skrzyżowanie lub zamknięcie osi akcentowane

początki lub zamknięcia osi

wnętrza komp. oraz ich części /a, b, c/

skrzyżowanie osi

ściany wewnątrz "konkretne" i "objektywne"

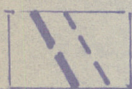

skrzyżowanie osi pośrodku w. wnętrza

ściany "subiektywne" /umowne/

3. strefy ochronne

pełnej i częściowej

widokowej /w osi/

